הארץ

דעות

בואו לפארק גני יהושע בערב יום הזיכרון

זהבה גלאון

20:00, 20 באפריל 2023

עקוב

שר הביטחון, יואב גלנט, הודיע, שלא יאפשר לנציגי משפחות פלסטיניות להיכנס לישראל כדי להשתתף בטקס יום הזיכרון המשותף הישראלי־הפלסטיני. גלנט נימק את החלטתו ב"מציאות הביטחונית המורכבת בגדה ובשל העובדה שיוטל סגר כללי בתאריך זה". התירוץ הוא תמיד אותו תירוץ: "צורכי ביטחון". שם מכובס למשטר ההיתרים והצווים, שמערכת הביטחון מנהלת כבר 56 שנה באמצעות שליטתה במינהל האוכלוסין, הקובע מי רשאי לצאת מהשטחים ומי רשאי להיכנס לישראל.

אודה שלא הופתעתי מהחלטת גלנט, יקיר המחנה הדמוקרטי, לזלזל בפסק דין של בג"ץ, שקבע ב–2019: "אל לשר הביטחון להתערב בדרך שבה משפחה מבקשת לבטא את השכול הפרטי שלה, את העצב והיגון על לכתו ללא עת של אהוב לבה". לא הופתעתי כי זכרתי, שנדרשה החלטת בג"ץ כדי לבטל את החלטתו המקארתיסטית כשהיה שר החינוך, למנוע מפרופ' עודד גולדרייך לקבל את פרס ישראל למתמטיקה ומדעי המחשב כי היה חתום על עצומות והתבטאויות שלא תאמו את השקפת העולם של השר.

לרוע מזלן של המשפחות השכולות הפלסטיניות — יוצאי השייטת ובכירי מערכת הביטחון לשעבר לא נחלצו לשמש להן לפה וללחוץ על גלנט. בסך הכל מדובר בפלסטינים, ומי בממשלה זו סופר אותם בכלל. אני מניחה שגלנט רצה להתנער מחיבוק הדוב שקיבל מהמחנה הדמוקרטי, ובאמצעות ההחלטה למנוע את כניסת המשפחות לאותת לחבריו בימין שהוא נשאר "משלהם".

למה גלנט וחבריו בימין מפחדים כל כך מקיום של טקס זיכרון ישראלי־פלסטיני בערב יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל? כי הטקס חותר תחת שתי תפישות בסיסיות של הימין היהודי: תפישת העליונות היהודית, ולפיה מי שניצבים מולנו

אינם בני אדם, אלא תת־אדם, שרצחנות טבועה בהם; ותפישה שנייה, ואולי מסוכנת יותר, הגורסת שלנצח נאכל חרב. המלחמה שלנו היא נצחית, אומר הימין, אין כלל טעם לנסות להפסיק אותה.

עצם העובדה, שיש בשני הצדדים, ישראלים ופלסטינים, מי שמטרתם להנכיח את הכאב הזהה ואינם רוצים עוד לשלם את מחיר הדמים, או להמשיך להקיז אלה את דמם של אלה, מוציאה אותם מדעתם. מתוך הבנת האובדן שייאלצו לשאת לשארית חייהם אנשים אלה אומרים, שמלחמה היא היפוך הטבע. כי בדרך הטבע הילד קובר את הוריו, ובמלחמה ההורים קוברים את ילדיהם.

ישראל בת 75 שנים, ומתוכן העברנו 56 שנים בפיצול אישיות. דמוקרטיה כאן ועריצות שם. חברי כנסת מנצלים את הדמוקרטיה ומדברים בכנסת בגלוי על טיהור אתני ואפרטהייד, בלי להתנצל. הפוליטיקה העכשווית שלהם היא וולגרית, וכבר אין אחד בפה ואחד בלב. הם מושכים את המערכת ימינה, מרחיבים את הטווח של מה שלגיטימי לומר ולעשות, בלי להיות מוקעים ציבורית ומנודים פוליטית.

ואנחנו ממשיכים לספר לעצמנו, שהכיבוש קשור רק לפלסטינים. הפלסטינים קורבנותיו העיקריים כמובן, אבל בלי שהרגשנו ישראל לא רק כבשה את השטחים, השטחים כבשו אותה. העריצות גובה את מחירה, לא חשוב כמה משאבים נשקיע בהכחשת קיומה. המהפכה המשטרית שמקדמת הממשלה מובילה לסיפוח השטחים גם דה־פקטו וגם דה־יורה ולכך שישראל לא תהיה עוד מדינה יהודית ודמוקרטית.

הטקס המשותף שמארגנים פורום המשפחות השכולות הישראלי־הפלסטיני ותנועת "לוחמים לשלום" זה 18 שנה עם השותפים הפלסטינים, והשנה ייערך בפארק גני יהושע, מוכיח שאפשר אחרת. הוא מאתגר את התפישה הימנית, ולפיה מלחמת נישול נצחית היא הכרחית. והוא מעמיד לפנינו מראה, המלמדת שבצד השני יש בני אדם בדיוק כמונו ושהצער של הורה פלסטיני זהה לזה של הורה יהודי, ומוביל למסקנה, שמותר להם לכאוב ביחד את השכול.

בטקס הזיכרון שהתקיים בשנה שעברה אמר בומה ענבר, אביו של סמל יותם ענבר שנהרג בקרב באזור ריחן ברצועת הביטחון בדרום לבנון: "אלה ימים קשים

מאוד עבורי... ואני נושא עמי ימים ולילות את הזיכרון והכאב, את תחושת האובדן והגעגועים לבני יותם... זה חשוב לכולנו... שנקדיש את כל מה שיש לנו לשים סוף לכיבוש, סוף לשפיכות הדמים, ונתחיל לבנות כאן עתיד טוב, משותף, לכולנו... ממשלות אולי חותמות על הסכמים, אבל את השלום אנשים יעשו".

אחריו הוקרנו על מסך דברים של נסרין אבו אל ג'ידאן מעזה: "במלחמה ב–2009 איבדתי את בעלי, הבן שלו ואמא שלו. כשהמלחמה הסתיימה ניסיתי לאזור כוחות למען הילדים, שכרתי דירה עם בנותי, אבל אז התחילה המלחמה ב–2014. לא הייתי מוכנה שוב לצאת מהבית. באחד הלילות היו הפצצות עזות, התחבאנו והתפללנו, יצאנו מזה בחיים... יש דרך אחרת ממלחמות, אני מקווה שייגמרו המלחמות בעולם ושיהיו לנו חיים טובים יותר".

אך לא רק גלנט ומערכת הביטחון אטומים לאמירות הכואבות האלה. במשך שנים התנכלו אנשי ימין לטקס הזיכרון המשותף על ידי אלימות מוסווית, צווים, ביורוקרטיה וחקיקה, ניסיונות הרתעה ולחץ ציבורי. היו גם ניסיונות אלימים לעשות דה־לגיטימציה לטקס, להפחיד את הדוברים בו ולגרום לאנשים לחשוש מלהשתתף בו. פעילי ימין השליכו בקבוקי שתן על אבות שכולים, וחברי כנסת בזו להורים שאיבדו את בניהם, מול המצלמות. בשנה שעברה, למשל, בריון הרשת הבדרן הכושל יואב אליאסי, הידוע בכינוי "הצל", אירגן ברשת לינץ' בוטה נגד רבקה מיכאלי כדי להשפיל אותה מפני שהודיעה שתשתתף בטקס. כמה שנים קודם לכן הגעתי לטקס עם ח"כים של מרצ, ונתקלנו בחברי תנועת "אם תרצו" ופעילי ימין קיצונים ובריונים, כמו איתמר בן גביר, מיכאל בן־ארי וחבריהם, שירקו עלינו, שפכו מים עלינו, קראו לנו "בוגדים" וקיללו אותנו. מובן שלא נשמעה שום מילת גינוי על ההתקפות נגדנו, לא מיו"ר הכנסת ולא מח"כים אחרים.

וישנו גם חבר הכנסת צבי סוכות ממפלגת "הציונות הדתית", תושב ההתנחלות יצהר, המקדם הצעת חוק שחמקה מתחת לרדאר, שתסמיך את שר האוצר למנוע מימון מגופים שישתפו פעולה עם טקס הזיכרון הישראלי־הפלסטיני. שר האוצר, בצלאל סמוטריץ', הוא יו"ר המפלגה של סוכות, ולפני כשנה אמר על הטקס: "זהו טקס מתועב לחלוטין, שבז לזכר הנופלים". וסוכות הוסיף: "ציון יום הזיכרון להרוגים מישות הנלחמת בישראל הוא חילול היום הקדוש, פגיעה במשפחות השכולות ופגיעה ממשית בסמלי המדינה וערכיה".

ישראל כזאת הימין רוצה: מדינה מסתגרת, פרנואידית ומבוהלת, שצריכה שוב ושוב לצרוח על אזרחיה שהיא "צודקת, צודקת, צודקת. קמה בבוקר והופס! אני שוב צודקת". חנוך לוין כתב את השורות האלה לפני כ–54 שנה, והנה החשיכה הזאת עדיין אתנו.

בימים שכולנו חרדים בהם לחירויות שלנו ויוצאים לרחובות כדי להיאבק עליהן צריך להפסיק להתבצר בבונקרים של שנאה ופחד. צריך להפסיק להתעלם ממה שקורה בשטחים הכבושים, בשמנו ומטעמנו, כי הפניית המבט לצד השני היא הדחקה והכחשה של המציאות. ואין להתייחס בסובלנות לאנשים כמו סמוטריץ' וסוכות.

מי שחשובים לו ערכי ההומניזם והדמוקרטיה, מי שמבין שאי אפשר להמשיך להחזיק מגף על צוואר של מיליוני פלסטינים, ושרק כבוד ושוויון יביאו ביטחון ארוך טווח לישראל צריך להגיע לפארק. לעמוד עם האנשים האמיצים האלה, ששכלו את היקר להם מכל, להראות להם שהם לא לבד. להראות להם שהם יכולים לבחור איך לציין את הכאב שלהם, ושיש אתם ציבור עצום שמאמין בערכי ההומניזם ורוצה לחיות בשלום, בכבוד, בשוויון ובדמוקרטיה.

הגעה לטקס המשותף תוכיח, שהייאוש הוא רק משהו שתועמלני הימין הרגילו אותנו אליו. כי בכל המדינות בעולם שעוברות עכשיו גל של ניאו־פשיזם, של הקצנה דתית ומשטרי דיכוי, נעמדת מולם רוח אנושית גדולה, שמקורה ברעיון שכל בני האדם נולדו שווים.

אף אחד, לא סוכות ולא סמוטריץ', לא יצליח לכבות את הרוח הזאת. אין לנו הפריווילגיה להתייאש. טקס הזיכרון הישראלי־הפלסטיני מאפשר לשוחרי הדמוקרטיה והשלום לחוות משהו שכמעט לא קיים פה: תקווה. למעננו, ובעיקר למען ילדינו והדורות הבאים. ובלי תקווה, לא יהיה ניתן להמשיך להיאבק.